

נחמה

אורות של אמונה לדרך החיים

החדתא

מלוקט מדברות
קדשו ותורתו של
האדמו"ר רבי דוד חי
אביחצירא שליט"א

גיליון ל
פרשת לך לך
תשפ"ז

נחירין

פניני דעת
לנתיבות חיי היום

התחזקות בימי הירידה מתוך מבט פנימי ואמונה

כאשר יהודי פוסע בדרכי האבות ומשתוקק לעלות מעלה מעלה בעבודת הבורא, לעיתים פוקדות אותו תקופות של ירידה והרפיית ידיים, והוא תורה על פשר הדבר. פתיחת פרשת לך לך מגלה לנו יסוד מנוח לנפש, לפיו זמני הירידה אינם סימן לריחוק אלא שלב הכרחי ואלוקי המיועד לאפשר לנשמה לאזור כוחות חדשים. מתוך התבוננות בעבודתו של אברהם אבינו אנו למדנים כיצד לקבל את עיתות השפל בשלווה, ולחרגם אותן מיד לעשייה מעשית שמרימה את האדם מחדש אל פסגות הדבקות והארה.

העלייה התמידית של הנשמה לשורשה

ויכל לדבר אתו ויגל אלקים מעל אברהם (בראשית י"ב). כל יהודי עובד השם עובר בימי חייו ימי עליה וימי ירידה, וצריך להתחזק בדעתו ולדעת שלא מחמת פחיתותו יורד הוא ממדרגתו. אלא העניין הוא כמו שאמר הבעל שם טוב ע"ה, ידוע (וזהו רעיו מהימנא צו כ"ט ב) שמשמית ישראל חוצצה ממקום קדוש, ודרך כל דבר להימשך אחרי שורשו. וכך נמשכת הנשמה תמיד להידבק בעליונים, ואם תמיד הנפש להשתוקק לדבקות בהשם היא עלולה להיפרד לחלוטין מנשמות הגוף.

כך כותב האלישי הקדוש (ויקרא כו, יא) בהזכיר מאמרם ז"ל במדרש תהלים (סב ט) שאמרו על כל הנשמה תהלה ל'ה (תהלים ק"ו, ו), וזה לשונו: הנשמה שבאדם עולה ויורדת והיא מבקשת לצאת ממנו, והיא היא עומדת בטופ, אלא הקדוש ברוך הוא כבודו מלא עולם, והיא באה לצאת ורואה את יוצרה וחוזרת לאחוריה. וכתבנו עליו כי כל דבר שואב למקורו כדרך כל חלק אל הכל שהוא שורשו. על כן כשהנשמה עולה במחשבתה מזהבן היא שהיא חלקו יתברך ויורדת ומסתכלת היותה בחומר עכור, בכל נשימה מבקשת לצאת, אלא שרואה את יוצרה שעם כל רוחניות קדושה הוא בעולם השפל שכבודו מלא עולם, חוזרת גם היא ומתנחמת ומתעכבת באדם.

ירידת הנשמה לצורך עבודת הנשמות

וכיון שרצון השם הוא שיעבדו אותו בניו בעולם הנשמי והשפל, ששבש כל נראה הנשמה עם צרכים נשמיים כדי שתצטרך להפסיק מדבקותה ולספק צורכי הגוף. ובכך שתעלה הנשמות לבורא ותזכה להנהגת מזון השכינה בלא בושא שיש לכל האוכל מדבר שאינו שלו שמתבייש להסתכל בפני הנותן, אך כשהנשמה יורדת לעולם הזה ומסגלת תורה ומצוות וזכה בדיון לתענוג הנצחי באור פני מלך חיים. לפיכך עשה השם שיהיה אצל האדם זמני ירידה שבהם עוסק האדם בעניינים חומריים כמו אכילה ושתייה ומשא ומתן וכדומה. ובאופן זה שבה הנשמה להיאחז בגשמינות הגוף, ומתוך הגשמינות תאזור כוח לשוב ולעבוד את בוראה בהתעוררות מחודשת.

הסתלקות המוחין לצורך אגירת כוחות

דבר זה רמזו בכתוב שלפנינו ויכל לדבר אתו ויגל אלקים מעל אברהם. דהיינו שלאחר תפילת אברהם הסתלק הקדוש ברוך הוא מעליו. והטעם הוא כי הייתה נפש אברהם כופפת ומשתוקקת להידבק ביוצרה, כמו שכתוב ויכל לשון תשוקה כמו נכספה וגם כלתה נפשי (תהלים פ"ד, ג). וכדי שלא תכלה נפשו מרוב תשוקתה להידבק בעליונים, לכן ויגל אלקים מעל אברהם להפסיק מדבקותו כדי שישבו לאזור כוח ויכול להוסיף ולהתעלות בכוחות מחודשים.

העצה בשעת הירידה - אחיזה במצוות מעשיות

והעצה לך היא שבשעת הירידה יאזור חלציו לעסוק במצוות מעשיות, ובתקון כלי המעשה יוסיף כוח לקבל הארות ומוחין חדשים כבתחילה. וזהו שכתוב אחר כך אצל אברהם (בראשית י"ב, כג) ויקח אברהם את ישימאל בנו וגו' וימלא את בשר ערלתם. שכיון שהסתלקו ממנו המוחין פנה לעסוק במצוות מעשיות, ועל ידי כך זכה לתוספת הארה מחודשת כמו שכתוב בסמוך (שם י"א, ו) ויקרא אלו ה' (אגרא דכלה ד'ה ויכל).

הוראה למעשה:

כאשר אדם מרגיש ירידה במצבו הרוחני או חלישה בהתלהבותו בעבודת השם, אל יפול בדעתו ואל יתייאש. נבין שווה ההנהגה שמימית שנועדה לאפשר לנו לאזור כוחות חדשים. במקום לשקוע בעצבות, ניגש מיד לעשייה מעשית של מצווה פשוטה או לימוד תורה מתוך מסירות, ומתוך אחיזה זו נזכה לעלות מחדש ולהאיר באור פני מלך חיים.

בצל האמונה

פרקי חיזוק לחיים של רונע ושלווה

שלב אמונה - כוחם של אבות ומעשיהם

כוחם העצום של האבות המלווה את בני ישראל בכל דור

פתיחת פרשת לך לך מכניסה אותנו אל שורש נשמתם של ישראל, אל הבית הכרחה עם אברהם אבינו. פרשה זו מאירה לנו עניינים לראות כיצד כל מעשה, תפילה והליכה בדרכי האבות אינם עניין פרטי בלבד, אלא הם יונקים ממאגר הכוחות העצום שהשרישו בנו האבות הקדושים. כאשר אדם מתחבר למקור קדוש זה, הוא מגלה בתוכו כוחות נפש אדירים להתמודד עם אתגרי השעה, להתחזק באמונה טהורה, ולהמשיך ברכה וישועה לכל בני ביתו מתוך דבקות תמידית בבורא עולם.

כוח הברכה והתפילה הנמשך מן האבות

בפסוק ואנשך לגי גדול ואברהם ואנשך לה שמך (בראשית י"ב, ב). דרשו בגמרא (פסחים ק"ו, ב) 'ואנשך לגי גדול' - זהו שאומרים אלקי אברהם, 'ואברהם' - זהו שאומרים אלקי יצחק, 'ואנשך לה שמך' - זהו שאומרים אלקי יעקב. שלכן אומר כל יהודי בתפילת תפילתו שלוש פעמים בכל יום אלקי אברהם וכו', שכוח הברכה מהאבות נמשך לדורותיהם אחריהם ומסייע לקבל תפילתם ברחמים. והרי תפילות אבות תיקנום, אברהם תיקן תפילת שחרית, יצחק תיקן תפילת מנחה, יעקב תיקן תפילת ערבית (ברכות כו, ב). ובמשמעות התיבה תיקנו נכלל גם שעשו מעשה בצעם התפילות, והיינו שנתנו כוח שיתקבלו תפילות עם ישראל בכל הזמנים האלו.

האבות הקדושים הם היסוד העליון העולם עומד

האבות הקדושים הם היסודות החזקים שעליהם ובזכותם העולם עומד, כדאיתא במשנה (אבות פרק א משנה ב) על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. ואמרו על כך בזהר הקדוש (ויצא קמ"ב) ששלושה אלו הם כנגד שלושת האבות, התורה דא יעקב, העבודה דא יצחק, גמילות חסדים דא אברהם, שלשה דברים אלן אינון סמכין עלאין.

בדברי התורה חיים (בבא מציעא נ"ט, ב) מבאר שדווקא נקט במשנה שלושה דברים, שאין דבר שיכול לעמוד בפחות משלוש רגלים, כמו האומן העושה מיטה כסא שולחן ומנורה שאינו עושה אותם בפחות משלוש רגלים. ובא שמעון הצדיק ללמדנו ששלושת הדברים שהעולם עומד עליהם הם הקיום והיסוד לעולם ומלואו, ומה נשמע שהאבות שהם כנגד שלושת הדברים הללו הם היסוד שעליהם העולם מתקיים, ולולא כוחם אינו יכול לעמוד. ויסוד זה נמצא בתפילה שתיקנו הם עצמם, שהתפילה היא היסוד עליו העולם עומד, ועל כך גם עבר אברהם אבינו עשרה ניסיונות (אבות פרק א משנה ג), שבכל המצבים שהיה בהם תמיד היה מתפלל שיצליח השם דרכו, ובכך קישר לקדוש ברוך הוא את כל העולם וכל סוגי המצבים שעבר בניסיונותיו.

התפשטות כוחם של האבות לדורותיהם

והמשיכו כוחם לזרעם אחריהם עם בני ישראל, שבני ישראל ממליכים עליהם את השם יתברך וממשיכים זאת לכל העולם. וכפי שכתב בזה השפת אמת (תרל"ה ד"ה במדרש שמעי) כי אברהם אבינו חשב להטות כל הברואים אליו יתברך, אך השם השיבו שרצונו שבני ישראל ישתעבדו אליו ועל ידם יטה כל העולם כולו למלכות השם יתברך.

ובמקום אחר (תרל"ה ד"ה ואנשך) הוסיף לבאר את דברי הגמרא שפתחו בהם ואנשך לגי גדול זהו שאומרים אלקי אברהם, שבני ישראל ממשיכין מלכותו יתברך עליהם בכוח קבלת מלכות שמים של האבות וכו'. כי אברהם אבינו ע"ה היה עובד להשם יתברך בכל כוחו אשר כביכול אין לו שיעור לשלם שכו, והיה זה השכר אשר כל עבודתו נתפשט בכל בני ישראל בני לדורותיהם. וכל תועה ועובדא שלו נעשה שורש לבניו בני ישראל. וזהו שכתוב ואנשך לגי גדול, שנתפשט כוחו לגי גדול ככל, כי הקדוש ברוך הוא משלם לכל בריה שכרו מה שחביב אצלו יותר, ובאברהם אבינו ע"ה היה זה שכר היותו חביב שיהיה ממנו גי גדול אשר המה מיוחדים לעבודתו יתברך והיה זה שכרו, עכ"ד המאירים.

המשך בעמוד הבא

אמונה המסוגלת לישועות ולבנים

כוחה של אמונה לפעול כצדקה גמורה

האמונה אינה קניין שבא לאדם ממאלי אלא היא דורשת יגיעה רבה ועבודה תמידית, אך שכר האמונה רב וגדול מאוד והיא פותחת שערי שמיים למעלה מדרך הטבע. בפרשת לך לאנו ואנו כיצד התורה מגדירה את אמונתו של אברהם אבינו כצדקה ממש. ממעשה פלאי של הרה"ק רבי נחמן מברסלב ע"ה אנו למדים כיצד כוחה של אמונה טהורה פועל כצדקה גמורה, ומסוגל להמשיך על האדם ישועות גדולות וזרע של קיימא.

סוגלת האמונה לפקידת עקרים

מעשה ביהודי שבא לפני הרה"ק רבי נחמן מברסלב ע"ה וביקש את ברכתו שיוכה לבנים. אמר לו רבי נחמן ע"ה תן צדקה ובכך תזכה להיושע בורע של קיימא. השיב לו אותו יהודי בצער שגם פרנסתו אינה מצויה לו בריווח וקשה עליו מאוד להוסיף בתנית צדקה. נענה רבי נחמן ע"ה ואמר לו, אם כן ישועתך תבוא על ידי שתאמין בהשם יתברך. כי אמונה יש בה מכוון הצדקה כמו שכתוב והאמן בה' ויחשבה לו צדקה (בראשית טו, ח). ועוד הוסיף לו הרבי שתיבת אמונה בגימטריא כמניין בנים, וכוח האמונה בהשם יתברך ממשיך ישועה להיפקד בבנים.

היגיעה הנדרשת לקניין האמונה

אמנם האמונה בהשם יתברך אינה באה לאדם בקלות, ונצרכת יגיעה רבה כדי לקבוע את האמונה בלבו. ורק מתוך יגיעה ומאמץ זוכים להחזיק בה ולפעול על ידה ישועות. והוא שאמרו חז"ל (מגילה ז, ב) יעניתי ומצאתי תאמין, כי רק המתנייע זוכה לבוא אל האמונה, אבל לא יעניתי ומצאתי אל תאמין, כי אין האמונה דבר של מה בכך לזכות בו בלי יגיעה מרובה. ועל מציאה זו הבאת מתוך יגיעה נאמר באברהם אבינו ע"ה ומצאת את לבבו נאמן לקנין (נחמיה ט, ח), שמתוך יגיעתו של אברהם אבי המאמינים נמצא לבבו נאמן לפני השם יתברך, וכמו שהכתוב מעיד עליו והאמן בה' ויחשבה לו צדקה.

האמונה כעסק שנותן בו כל חושיו

וזהו גם הרמז בשאלה ששואלים כל אדם בבואו לעולם העליון 'נשאת ונתת באמונה' (שבת לא, א). ולכאורה הרי לא כל אדם עסקיו במשא ומתן, וכי אדם שאינו עוסק במסחר כלום לא יישאל נשאת ונתת באמונה. אלא ששואלים כל אדם עסקו והתנייע במידת האמונה כמי יגיעם של הסוחרים במשא ומתן, כי אין האמונה נרכשת בלב האדם אם אינו שם כל משאו ומתנו במידה זו כדרך הסוחרים המניחים כל חפצם ומזוהם בעסקיהם. והדבר משול לכוס מים המצויה במקום קר, שאם יסיח האדם דעתו מן המים הרי במהרה ימרחו והפכו לקרח, וכך גם ענין האמונה שבמעט היסח הדעת עלול האדם להתקרר מאמונתו ולבאר אותה.

נקודה לחיים:

למד מאברהם אבינו להתנייע על קניין האמונה ולהפוך אותה לעסק העיקרי של חייו. נשקיע בה את מחשבתנו ממש כפי שסוחר משקיע בעסקו. מתוך הבנה שהיא מקור כל השפע. וכאשר נתחזק באמונה טהורה, גם כשקשה לנו לתת צדקה מרובה או כשאנו זקוקים לישועה נשגבה, כוח האמונה עצמו ייחשב לנו כצדקה וימשיך עלינו שפע ברכה וישועה למעלה מדרך הטבע.

מעשה האבות - השורש לקבלת התורה והחזקת העולם

בפרשתנו מתגלה לראשונה כוחו העצום של אברהם אבינו, המלמד אותנו פרק יסודי בקבלת התורה והחזקת העולם. פרשה זו מגלה לנו כי כל מצווה שאנו עוסקים בה יונקת מקניני הקדוש ברוך הוא.

מתוך התבוננות בקניינו של אברהם אבינו וחיבורו המוחלט לתורה, אנו מבינים את גודל האחריות המונחת על כתפיו לקיים את העולם כולו מתוך אמונה ואהבת השם.

חמישה קניינים שבהם נברא העולם

ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קנה שמים וארץ (בראשית יד, ט). שנינו במסכת אבות (פרק ו' משנה י') חמישה קניינים קנה הקדוש ברוך הוא בעולמו, תורה קניין אחד, שמים וארץ קניין אחד, אברהם קניין אחד, ישראל קניין אחד, בית המקדש קניין אחד. ולמדו שם שאברהם הוא קניין מהפסוק ברוך אברהם לאל עליון קנה שמים וארץ.

חמישה קניינים אלו תלויים זה בזה ויחידיו הם מקיימים את הבריה. כפי שביאר החסיד יעבץ ע"ה, לשון קניין מורה על דבר שהשם יתברך חפץ בו ושמו בו, ויצירתו לפועל היא השלמת רצונו. תכלית התורה היא שיבוא ישראל ויקימו אותה וכך תשכון השכינה בארץ. ומצד זה גם שמים וארץ נקרא קניין כי הם מהווים הכנה לשומרי התורה. ואברהם אבינו ע"ה הוא השומר הראשון שממנו נשתלשלה האומה המקיימת את התורה, והוא קנה את שמים וארץ ביום ששמר את התורה, כי אלמלא הוא לא היה לקדוש ברוך הוא חלק בעולמו. ולכן קונה שמים וארץ מוסב על אברהם, ומי שקונה את שמים וארץ ודאי שראוי להקרא קניין בעצמו.

רצון השם וצמצום אלוהותו בתורה לברית העולם

יסוד הדברים מבואר בזוהר הקדוש (פרשת תרומה קסא, א) אסתכל באורייתא וברא עלמא, שעצם העולם נברא בכוח התורה שהיא סוד הצמצום. והוא שאמר הכותב (ירמיה לג, כה) אם לא בריתי יומם וְלַיְלָה חָקוֹת שָׁמַיִם וְאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי, שבלא התורה לא היה אפשר לעולם להיבראות. כי רק על ידיה שייך לברוא את העולם.

וכך מבואר בספר מאור עינים (פרשת בחוקות) שהקדוש ברוך הוא רצה שהברואים יוכלו להידיבק בו בכל חלקי הבריה. ומכיוון שאי אפשר ליצור את הבריה מעצמותו יתברך שהוא אור אין סוף, והנבראים הם בעלי גבול ולא יוכלו להידיבק בו בלא צמצום, לכן צמצם הקדוש ברוך הוא את הארת אלקותו בתורה. מתוך כך ברא את הבריה כולה על ידי התורה, כדי לתת אפשרות לכל נברא להידיבק בו.

האדם כמקשה את החיות האלוהית לכל הבריה

אמנם כל הבריה נוצרה בכוח התורה, אך האדם מחובר אליה יותר מכל. האדם מפעיל את העולם בכוח התורה שהוא לומד, ולפיכך הוא נקרא עולם קטן (תחומא פרשת פקודי ג) שנברא בצלם אלוהים של התורה, כנרמז בפסוק (במדבר יט, יד) זאת התורה אדם. ומכיוון שכוח הפועל טמון בנפשו, נמצא שבכל דבר בבריה יש חיות מן החלק האלוהי ממנו. על ידי לימוד התורה ניתנת האפשרות לכל הברואים להתעלות מחשבת החומר למעלות עליונות, ולכן כל העולם כדאי הוא לו, כי האדם הנוטף בתורה לשמה מאיר את כל מחשבי העולם שעד עתה היו נפרדים מהקדושה.

משום כך נברא האדם בערב שבת כאחרון הנבראים, כדי שכל הבריה תיתן מכוונה לאדם ותהיה בו שייכות לכללויות העולם. במעשה נברא האדם אחרון, אך במחשבה הוא היה הראשון כדברי המדרש (בראשית רבה א, ד) מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, כי האדם כולל הכל וממנו מתפשטת הקדושה לכל הבריה. וכך מתפרש מאמר זוהר (אחרי עג, א) אורייתא קודשא בריך הוא וישראל חד, שהשם יתברך ברא את העולם על ידי התורה, וישראל מקיימים את העולם באמצעות התורה שבה צמצם השם את כוחו.

מצוות התורה מכריעות את העולם לכף זכות

לאור זאת מובנים היטב דברי חכמינו ז"כונים לברכה (קידושין מ, ב) עשה מצווה אחת ואשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות. המצווה האחת והשורשית היא מצוות תלמוד תורה, כי המצווה בלא תורה אינה יכולה להתקיים. קודם לקיום המצוות נדרש האדם לעסוק בתורה כדי לדעת כיצד לקיימן, ולכן מצוות לימוד התורה היא זו שמכריעה את העולם לכף זכות ומביאה לקיום שאר המצוות.

ומכיוון שהבריה כולה תלויה באדם, נברא האדם עם רמ"ח איברים וספ"ה גידים כנגד תרי"ג מצוות התורה. כפי שדרש רבי שמלאי (מכות כג, ב) תרי"ג מצוות נאמרו למשה בסיני, והרמז לכך בפסוק תורה צוה לנו משה (דברים לג, ד), תורה בגימטריא שש מאות ואחת עשרה, ושתי הדיברות הראשונות שמענו מפי הגבורה, התורה והמצוות חד הם, והתורה היא המקיימת את עולמו הקטן של האדם בכל איבריו וגידיו.

זהו הקניין של אברהם אבינו ע"ה, שכן מברית העולם תמיד היה צדיק שקיים את העולם. עד שבא אברהם שכל עצמותו הייתה התורה, וכל איבר ואיבר שבו גילה לו את המצווה שבגדו. מכוחו של אברהם השומר הראשון קיבלו כל ישראל את התורה, ועד היום הזה ממש מקיימים ישראל את התורה מכוחו של אברהם אבינו ע"ה, ובכך מתקיימת הבריה על ידי כללות ישראל שגם הם קניין אחד מיוחד לפניו יתברך.

הוראה למעשה:

נחזק את עצמנו בלימוד התורה היומיומי מתוך הבנה שכל מילה של תורה שאדם לומד אינה עניין פרטי, אלא היא מחזקת את הקניינים שבהם עומד העולם כולו. נזכור כי מכוחו של אברהם אבינו ע"ה להיות חלק מהאומה הקדושה, ובכל פעם שאנו מקיימים מצווה או עוסקים בתורה אנו מקים את כוח המאזניים של העולם כולו לזכות ולברכה.

בצל האמונה המשך מעמוד קודם

ניגיה והתקשרות במעשי האבות

ובידינו קיימים כוחות ועל ידם אפשר להגיע לרום המעלות ולקיים את כל העולם, אך כדי שנזכה לכוחות שנתנו לנו אבותינו יש לנו להידיבק במעשיהם וללמוד מדרכיהם כאמרו ז"ל מעשיהם של אבות סימן ה' לבנים. וכמו שבמעשיהם קיימו העולם כן אנו בני ישראל במעשיהם הטובים הנעשים בדביקות למעשי אבותינו מקיימים העולם, וממנו מתפשט לכל העולם כולו להטותו לשמים.

ידועים הם דברי התנא דבי אליהו (רבה פרק כה) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב. וכבר האריכו בזה תלמידי הבעל שם טוב ע"ה ואמרו מי פתי יוכל לדמות עצמו למעשי אבותינו, הכיצד מחויב אדם להתחזק שיהיו מעשיו כמעשי האבות הרי אין לנו השגה בגדולם. אלא יגיעו מעשי פירושן מלשון נגיעה, שכאשר יכשיר מעשיו רעיונו ולבו לשמו יתברך יוכל להיות לו קשר ונגיעה כלשהי בדרכי אבותינו רגלי המרכבה, וממילא יתעורר בו הכוח הטמון בו מהאבות הקדושים.

כמשל החשמל המאיר במקורו

כדי לשבר את האוון יש לפרש שנגיעה זו היא כפי שרואים במערכת החשמל, שממקור החשמל ניתן לספק כוח חשמל למדינות ואזורים שלמים, אך כל זה תלוי באותה נגיעה קטנה של חוטי החשמל שמתחברים זה עם זה, ובכך נעשים הם דרך להולכת החשמל ממערכת עצומה זו לכל מקום, ולולא נגיעה זו לא יגיע

בימים אלו נתחזק ללכת בדרכי אבותינו הקדושים מתוך הבנה שכל מעשה טוב ומצווה שאנו מונים הם החוט המקשר אותנו למקור החיים והברכה. נזכור כי בכוחו לחדש את הקשר אל האבות על ידי רצון פשוט ומעשה קטן של דביקות, ומתוך כך נוכל לשאוב מהם כוחות חדשים לעבודת השם, לסייעתא דשמיא בכל ענין ולנאולה השלימה במהרה.